

Uunin rakentaminen helpommaksi

Meidän ei kannata antaa itsetekemisen ilon kariutua mihinkään alemmuuskompleksiin. Tekeminen ei ole salatiedettä vaan luontainen osa meidän elämäämme, vaikka sitä onkin pitkälti annettu pois toisiin käsiin. Kädentaitojen ympärillä leijuu usein mystinen tunne vihkiytyneisyydestä. Takavuosina minut valtasi syvä kunnioitus kädentaitajia kohtaan. Sen jälkeen olen nähnyt niin paljon fuskua, että teen mielelläni itse. Onko uuninteko teidän mielestänne käsittämättömän vaikea taito? Eipäs ole, ja annan noin viiteen tekeleeseen perustuvan kokemuksen pohjalta auliisti neuvoja siitä miten pääsee alkuun.

Huono uuni talossa

Meidän leivinuunimme ei ole koskaan toiminut kunnolla. Lämmittämisen jälkeen leipominen oli vaikeaa, koska lämpötila putosi nopeasti liian kuumasta liian viileään. Varaavuus oli katastrofaalinen ja totesin sen mittaamalla savujen lämpötilan hormin yläosan kohdalla. Muovikoteloinen lämpömittari sulii arviolta 150- 200 asteessa. Ihanteellinen savujen poistolämpötila olisi ollut 50 astetta.

Päätin purkaa puuntuhlaajan yläosan ja kierrättää vanhoja tiiliä. Pihamaasta seuloin siihen tarvittavan hiekka- ja sora-aineksen erilleen. Purkaessani uunia huomasin, että tulipesän liian ohueksi valetun katon päällä oli paksu kerros mineraalivillaa lämpölaajenemisen vuoksi. Mihin sitten lämpö voisi imeytyä ennen kuin se lähtee taivasalle? Tulipesän savuaukot lähtivät molemmin puolin pesän puolivälistä. Siitä seurasi se, että puu joka jäi uunin takaosaan, ei palanut kunnolla.

Tein valuun kolmannen aukon tulipesän perälle ja pidensin kiertokanavat ylöspäin. Tulipesän päälle tuli runsaasti lämpöä sitovaa kivimassaa, jota ladin tulikivillä ilman laastia. Luovuin mineraalivillasta koska tällainen rakenne antaa periksi lämpölaajenemiselle. Tässä neuvoni kokeilijoille: tehkää uunista alussa vain ladottuja koeversioita vaikka pihalle. Niitä voi helposti taas purkaa, vaihtaa kanavien suuntia ja tarkkailla lämmön luovutusta.

Vetävä hormi muodostaa alipaineen palotilaan, jonka vuoksi savu pysyy uunin sisällä vaikka tiilien välit eivät olisi täydellisen tiiviitä. Hiekalla tasoitin ladottavien kivien pintoja ja suljin savuvuotojen reittejä Käytin vanhaa lasivillaa reikien tiivistämiseen erityisesti siellä, missä halusin estää hiekan valumista rei'istä. Uunin lämmönluovutuksen vähentämiseksi eristin sen yläosan lasivillalla.

Kuivamuuraus kokeilussa

Uuneilla on sisärakenne ja ulkokuori, jotka ovat irrallaan toisistaan lämpölaajenemisen vuoksi. Tämä kannattaa ottaa huomioon erityisesti jos käyttää tukirautoja. Ladottu uunirakenne antaa enemmän liikkumavaraa kiville kuin laastilla toisiinsa sidotut muuraukset. Tein välillä koepolttoja ja tarkkailin liekkien kulkua. Näin tulipesän kahden sivuaukon virtausten haittaavan pesän perällä olevan savuaukon toimintaa. Tiiliasennon muutos toi virtauksille sovun.

Käytin uurastukseen yhteensä noin viikon, jonka aikana yritin olla nostattamatta liiallisia pölypilviä asuintilassamme. Sitten seurasi leivontapäivä ja totuuden hetki. Lämmitimme uunin vertailun vuoksi tavallisella määrällä puita. Puut paloivat huomattavasti tasaisemmin. Lämpötilan lasku tulipesässä oli silti samanlainen kuin ennen. Mineraalivillan merkitys tulipesän päällä taisi olla vähäisempi kuin luulin. Ehkä tulipesän lämmöt karkasivat ylöspäin pidennettyihin kanaviin.

Kokemuksia tuli lisää

Muutin uunin rakennetta vain tulipesästä ylöspäin. Muuten minun olisi pitänyt särkeä tulipesän valu. Jälkiviisaasti olisi pitänyt tehdä juuri niin.

Hormista mittaamani lämpötila oli kuitenkin tuntuvasti alempi. Se oli 130 asteen paikkeilla kovimmassa lämmitysvaiheessa, joten puun lämpöarvosta jäi enemmän uuniin. Se vain ei kertynyt tulipesään leipojan hyödyksi. Remontti kannatti silti tehdä, sillä se merkitsee vähemmän metsätyötä ja antoi arvokkaita kokemuksia. Uunissa on edelleen toivomisen varaa ja ryhdyn sitä taas parantelemaan silloin kun minulta loppuvat ideat tämän palstan kirjoittamiseen.

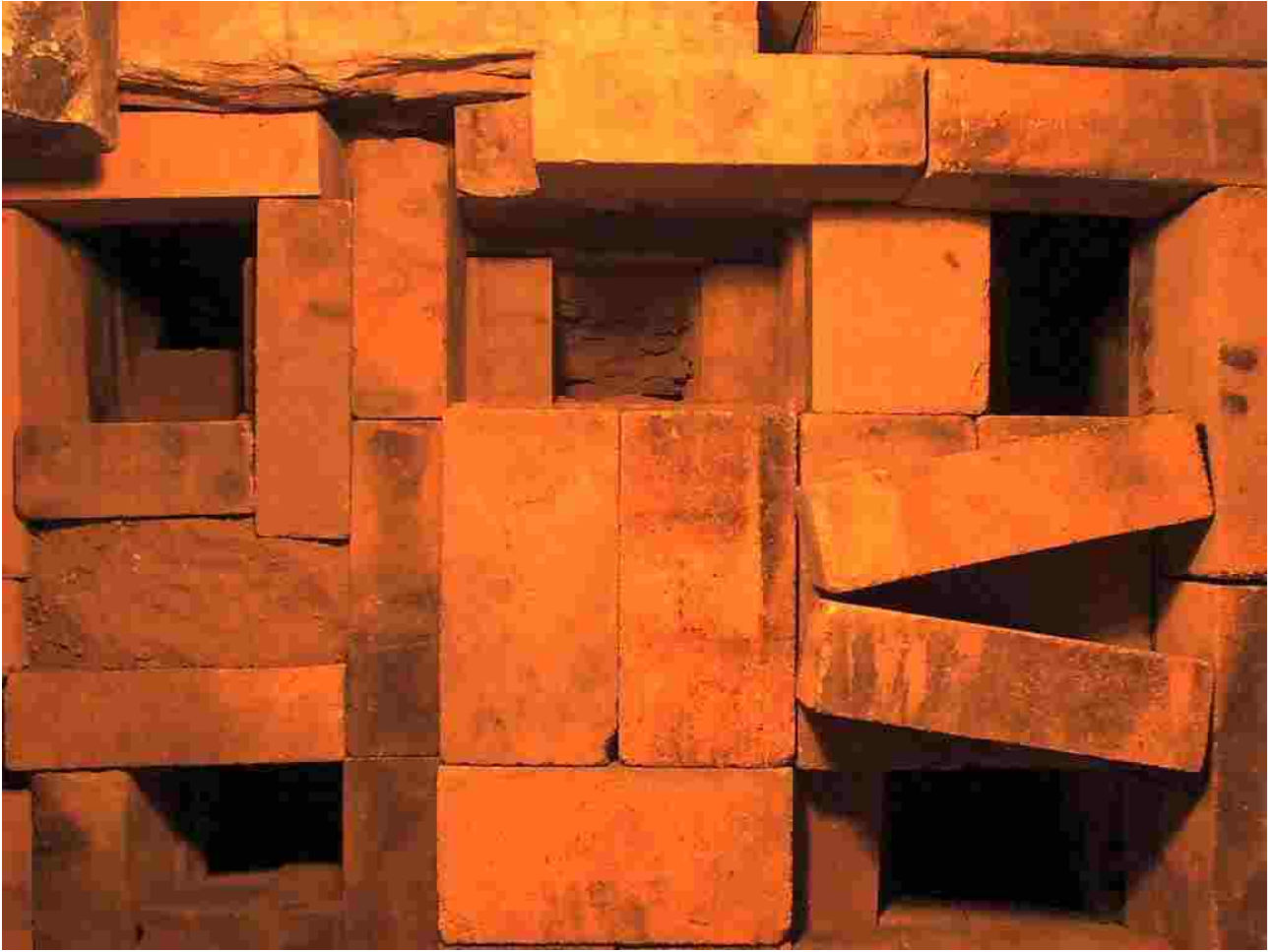
Luonnonkivistä tekeminen

Luonnonkivistä kasaaminen on minusta kiehtovampaa kuin tiilistä tekeminen. Viljelijän elämä voi olla täynnä kivien siirtelyä. Yhdistän kasvimaan perustamisen usein työhön, johon tarvitsen paljon kiviä. Uunin latominen luonnonkivistä on kuin kolmiulotteinen palapeli. Vähän ajan päästä käsi tietää itse minkä kiven se valitsee. Jos on käytettävissä säännöllisiä kiviä, latominen käy helposti. Uuninrakentaminen epäsäännöllisillä luonnonkivillä on haastavaa ja voi olla parempi käyttää samanlaista kiilakivitekniikkaa kuin vanhoissa maakellareissa. Silloin kun holvaan tulipesän, saatan tukea sivuista sisäänpäin kaartuvia kiviseiniä puukepeillä, kunnes asetan sivustoja yhdistävän keskimmäisen kiven paikoilleen. Tietääkseni ennen vanhaan kellarin kiviä on kasattu multakeon päälle, joka myöhemmin kaivettiin pois.

Tavoitteena leipää

Kaksi rakentamistani uuneista ovat vetäneet oikein hyvin, mutta en ole koskaan leiponut niissä. Kuvassa olevaan aloitukseen yritän saada kiertokanavia mukaan. Rakennan uunin kannen täyttämällä sitä yhä pienemmillä kivillä kunnes tiivistän sen levittämällä sen päälle savenkaltaista maata. Luonnonkivi-uunia kannattaa lämmittää hitaasti, sillä kivet halkeilevat helposti. Eräs mielenkiintoinen havainto on se, että luonnonkivistä kasattu hormintynkä päästää hyvin vähän kipinöitä ulos piipusta. Hormin epätasainen sisäpinta aiheuttaa savukaasuille oletettavasti runsaasti pyörteitä, joka pitkittää kipinöiden matkaa hormin sisällä. Tämä vähentää tulipalovaaraa. Muutenkin kannattaa olla varovainen varsinkin kokeilevassa rakentamisessa. Jomottava mustakynäinen sormenpää tätä kirjoittaessani olkoon todistus siitä.

Lasse Nordlund, 9.2009

Tiilien ladontakerros ylhäältä

”Sormiloukku”

Lähes valmis uuni metsällä

Puuntuhlaajan uusi yläosa